Jednoleté byliny. Kořen tenký, vřetenovitý, bledý. Lodyhy obvykle přímé, nevětvené nebo větvené, lysé až hustě chlupaté (zvl. v hor. části). Listy střídavé, v obrysu podlouhle vejčité, peřenosečné, štětinovitě chlupaté. Květenství dvojvijany bez listenů. Květy 5četné, semeník dvoupouzdrý. Tobolky vejcovité. – Asi 200 druhů rozšířených zejména v andské podoblasti Jižní Ameriky, v Mexiku a v pacifické části Severní Ameriky. – Entomogam. Alogam., méně Autogam. Zoochor.

1. *Phacelia tanacetifolia* BENTHAM – svazenka vratičolistá Tab. 22/2

Phacelia tanacetifolia BENTHAM Trans. Linn. Soc. London – Bot. 17:280, 1837.

Lodyha přímá, nevětvená nebo jen v hor. 1/2 větvená, 20–80 cm vys., dole lysá, nahoře a v květenství pokrytá žláznatými chlupy, případně i dlouhými odstálými nežláznatými chlupy. Listy krátce řapíkaté nebo přisedlé, v obrysu podlouhle vejčité až vejčitě kopinaté, nepravidelně peřenosečné, (1–)2–8(–10) cm dl., (0,5–)1,0–2,0 cm šir., na bázi nejčastěji poloobjímavé, po obou stranách podél žilek i při okraji štětinovitě chlupaté. Květy na kratičkých stopkách ± kolmých k vřetenu svinutých, 40–70květých dvojvijanů. Kalich až téměř k bázi členěný, kališní cípy čárkovité, (5–)6–8 mm dl., nestejně dlouhé, odstále štětinovitě chlupaté, zelené, přívěsky mezi kališními cípy chybějí; koruna kolovitá až zvonkovitě nálevkovitá, ca do 1/3 členěná v cípy (6–)8–10 (–12) mm dl., modrofialová nebo světle modrá až špinavě bílá, lysá; nitky tyčinek na bázi se 2 půlměsíčitými šupinkami; semeník chlupatý. Tobolky vejcovité, většinou jednopouzdré, 4semenné a na vrcholu roztr. chlupaté tuhými, 0,6–0,9 mm dl. chlupy. V–IX. Tf.

$2n = 18, 22$ (extra fines)

Druh pochází z pacifické části Severní Ameriky (Kalifornie). V Evropě se pěstuje jako nektarodárná rostlina i krmná pícnina od konce 19. stol., zvl. v současné době je oblíbenou pícninou s největší frekvencí pěstování v kolinním stupni mezofytika. Několik dalších druhů tohoto rozsáhlého amerického rodu se pěstuje rovněž jako nektarodárné rostliny, které vzácně a přechodně zplaňují, např. *Phacelia ciliata* A. GRAY, *P. campanularia* A. GRAY.

Poznámka: Z čeledi *Hydrophyllaceae* se u nás jako okrasné rostliny velmi vzácně pěstují zástupci rodů *Ellisia* L. a *Nemophila* NUTT.:

Ellisia nyctelea L. (Sp. Pl. 170, 1753) – pomíjivka noční. Jednoleté byliny. Lodyhy vystoupavé, od báze větvené, 20–30 cm vys., po celé délce roztr. chlupaté. Listy střídavé, řapíkaté, hluboce peřeně členěné v kopinaté, celokrajné nebo oddáleně laločnatě zubaté úkrojky, na vrcholu tupé. Květy jednotlivé, úžlabní, květní stopky 1–2 cm dl.; kalich až téměř k bázi členěný ve vejčitě zašpičatělé, 3žilné cípy bez přívěsků; koruna šir. trubkovitá s drobnými šupinkami, bílá. Tobolky polokulovité. V–IX. Tf. $2n = 20$ (extra fines). Druh pochází ze Severní Ameriky, velmi vzácně se pěstuje.

Nemophila menziesii HOOKER et ARNOTH (Bot. Beech. Voy. 152, 1833) – hajnička Menziesova. Jednoleté byliny. Lodyha 10–30 cm vys., větvená a po celé délce pýřitá. Listy vstřícné, řapíkaté, vejčité, 2–5 cm dl., nejčastěji s 5–9 zubatými laloky. Květy jednotlivé, stopkaté. Kalich 4–6 mm dl., kališní cípy kopinaté, přívěsky mezi cípy 1,5–2,5 mm dl.; koruna zvonkovitá, v průměru 15–40 mm velká, modrá nebo bílá; nitky tyčinek na bázi se 2 šupinkami. Tobolky 5–12 mm velké, polokulovité. V–IX. Tf. $2n = 18$ (extra fines). Druh pochází z pacifické části Severní Ameriky a je velmi vzácně pěstován jako okrasná rostlina.

Nemophila maculata BENTHAM in LINDL. (J. Hort. Soc. 3:320, 1848) – hajnička skvrnitá. Jednoleté byliny. Lodyha poléhavá až přímá, až 35 cm vys., větvená, hustě chlupatá. Listy vstřícné, lyrovitě zpeřené, naspodu světle zelené. Květy velké, bílé, s tmavě fialovou nebo tmavě modrou skvrnou na koncích zaokrouhlených korunních cípů. $2n = 18$ (extra fines). Druh pochází z Kalifornie, kde roste v pohoří Sierra Nevada, vzácně se pěstuje.

138. *Boraginaceae* JUSS. – brutnákovité *)

Syn.: *Asperifoliaceae* REICHENB.

Lit.: GÜRKE M. (1897): Borraginaceae (Asperifoliaceae). In: ENGLER A. [red.], Die natürlichen Pflanzenfamilien IV/3a:71–131. Leipzig. – JOHNSTON I. M. (1924): Studies in the Boraginaceae III. 1. The old world genera of the Boraginoideae. Contr. Gray Herb. 73:42–78. – STREY M. (1931): Karyologische Studien an Boraginoideae. Planta 14:682–730. – LITARDIÈRE R. (1941): Recherches carylogiques et caryotaxonomiques sur les Boraginacées. Bull. Soc. Hist. Natur. Afr. Nord 32:315–330. – SCHAEFER H. (1942): Die Hohlschuppen der Boraginaceen. Bot. Jb. 72:303–346. – BRITTON D. M. (1951): Cytogenetic studies on the Boraginaceae. Brittonia 7:233–266. – JOHNSTON I. M. (1953): Studies in the Boraginaceae 25. A reevaluation of some genera the Lithospermeae. J. Arnold Arbor. 34:258–299. – AVETISJAN E. M. (1956): Morfologija mikrospor buračnikovych. Tr. Bot. Inst. Akad. Nauk Arm. SSR 10:7–66. – FEDOSEJEVA A. I. (1956): Mikrokarpologičeskaja tablica

*) Charakteristiku čeledi a klíč k určení rodů zpracoval B. Křísa

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)